

Ook Duitsland staat een ruk naar rechts te wachten

Door [Johannes Vervloed](#) - 24 augustus 2024

Geplaatst in [Duitsland](#) - [Economie](#) - [Industriepolitiek](#) - [Klimaatbeleid](#)

De Duitse economie verkeert in zwaar weer, kosten lopen uit de hand en de staatskas is leeg. De industriële reus glijdt af. De regering-Scholz weet het tij niet te keren en is onderling verdeeld. De kiezer keert zich af van de Ampel(Stoplicht)-coalitie van SPD, de Groenen en de FDP en zoekt z'n heil bij de oppositie. Vooral bij de CDU/CSU en in mindere mate bij de AfD.

Uitstel van executie

Hoewel de val van de regering-Scholz voorkomen werd door een *last minute*-begrotingsakkoord tussen de coalitiepartijen, is het slechts uitstel van executie. Een nieuwe crisis kan het vonnis voltrekken. Bijvoorbeeld door een voor de partij van Scholz, de sociaal-democratische SPD, en/of de Groenen dramatische verkiezingsuitslag bij de volgende maand te houden verkiezingen in de deelstaten Saksen-Anhalt, Thüringen en Brandenburg. Volgens de polls dreigen SPD en de Groenen daar zelfs onder de kiesdrempel van 5 procent te geraken.

Maar ook als die gifbeker voorbijgaat is het naar verwachting in ieder geval bij de landelijke verkiezingen volgend jaar einde verhaal voor de regering-Scholz. Alle polls voorspellen een groot verlies voor zowel SPD als de Groenen en een dito winst voor de christen-democratische alliantie van CDU en CSU. Een nieuwe coalitieregering zal behalve de CDU/CSU waarschijnlijk bestaan uit de FDP en de van Die Linke afgesplitste partij van Sahra Wagenknecht. De met de Nederlandse PVV vergelijkbare AfD staat eveneens op winst, maar zit vooralsnog in een *cordon sanitaire*.

Ook Duitsland staat een ruk naar rechts te wachten

Het begon met de 'Energiewende' van Merkel, waarbij alle kerncentrales werden uitgefaseerd en goedkope fossiele energie werd vervangen door onregelmatige 'intermitterende' zonne- en windenergie (wiebelstroom). De energieprijs verdubbelde en werd een belangrijke kostenpost voor de Duitse industrie. Met de sancties tegen Rusland en de (door ... , ja door wie?) opgeblazen NordStream 2 werd het er niet beter op. De Duitse energie draaide bijna volledig op goedkoop Russisch gas en moest van de ene op de andere dag omschakelen naar andere energiebronnen of duur geïmporteerde LNG (uit de VS).

En het einde van de stijging van de energieprijs is nog niet in zicht. Door het toenemende gebruik van electriciteit (warmtepompen, elektrische auto's, elektrische fornuizen, e.d.) moet het netwerk worden uitgebreid en aangepast, een miljardenoperatie, die naar de industrie en de consument zal worden doorbelast.

Industriële zelfmoordpolitiek

Het resultaat is een krimpende industrie. Niet alleen gaat de kostenpost energie absoluut omhoog, ook relatief wordt energie duurder. In omringende landen met een minder rigoreuze energietransitiepolitiek, bijvoorbeeld Frankrijk dat vasthoudt aan kernenergie, is de energie veel goedkoper dan in Duitsland. De Duitse industrie verliest dus concurrentiekracht.

En niet alleen in Europa. Ook wereldwijd boet de Duitse industrie in aan concurrentievermogen. In de VS wordt nog volop (goedkope) fossiele brandstof gebruikt en dat geldt eigenlijk voor de hele wereld. Alleen in sommige landen in Europa, waaronder Duitsland én Nederland, wordt een industriële zelfmoordpolitiek gevoerd.

Begrotingstekort

Maar er zijn meer problemen bij onze Oosterburen. In Nederland worstelen we met een ongebreidelde instroom van niet-integrerende niet-westerse migranten, maar in Duitsland is dat probleem nog veel groter. Met de welkompolitiek van Merkel - 'Wir schaffen das' - is het land overspoeld met vreemdelingen, die allerlei problemen veroorzaken. Zoals minder veiligheid op straat, vooral voor jonge vrouwen, meer (drugs)criminaliteit, discriminatie van de LHBTI-gemeenschap en een uit de hand lopend beroep op bijstandsuitkeringen.

De staatshuishouding werd de dupe. Duitsland kende traditioneel een enorm begrotingsoverschot, maar een minder goed presterende en kleinere industrie (vorig jaar 5 procent minder omzet) betekende minder belastinginkomsten. Tezamen met extra uitgaven voor Oekraïne, een substantieel hoger defensiebudget alsmede een sterk oplopende rekening voor bijstandsuitkeringen dreigde een enorm begrotingstekort.

Een delicaat probleem, omdat niet alleen het Stabiliteits- en Groeipact van de eurozone dat verbiedt, maar ook de Duitse wet. Het betreft de zogenaamde *Schuldenbremse* (letterlijk: schuldrem), die een tekort van meer dan 0,35 procent van het bruto binnenlands product (bbp) niet toestaat. Vanwege het

Ook Duitsland staat een ruk naar rechts te wachten

hyperinflatietrauma uit de jaren dertig alsmede de uit de hand gelopen kosten van de Duitse hereniging werd de *Schuldenbremse* in 2009 in de wet verankerd.

De begrotingsperikelen betekenden bijna het einde van de huidige coalitie van SPD, de Groenen en de liberale FDP. De voorman van laatstgenoemde partij Lindner zei niet mee te zullen werken aan het plan van Scholz om de *Schuldenbremse* af te schaffen. Als Scholz dat niettemin zou doorzetten, dreigde Lindner de coalitie op te blazen. Hij kan dit doen, want hij is naast minister van Financiën ook partijleider van de FDP. Het kwam niet zo ver, want na weken van crisisberaad bereikte men een begrotingsakkoord voor 2025.

De problemen zijn echter niet weg en de Duitse kiezer ziet de huidige coalitie de problemen niet oplossen. De steun voor de SPD van Scholz en voor de Groenen van Habeck en Baerbock is in de polls dramatisch gedaald. Van hun oorspronkelijke aanhang is minder dan de helft over.

EU-industriepolitiek

De oplossingen zullen moeten komen van een nieuwe regering. Van de huidige wordt niet meer verwacht dat ze met rigoreuze oplossingen komt. Wellicht dat de regering-Scholz zich nog inlaat met de door Europese Commissievoorzitter Ursula von der Leyen voorgestelde EU-industriepolitiek, waarvan vooral Franse en Duitse firma's zouden profiteren, maar zonder grootschalige financiering van de EU-industriepolitiek zal dat weinig impact hebben op de kwakkelende Duitse industrie.

Dergelijke grootschalige financiering ligt echter niet voor de hand. Dat is alleen mogelijk met de uitgifte van eurobonds door de Europese Commissie, een financieringswijze die door coalitiepartner FDP van een veto zal worden voorzien. Maar zelfs als de FDP én Nederland en alle overige lidstaten van de eurozone overstag gaan en instemmen met eurobonds, zal een EU-industriepolitiek de Duitse (noch de Nederlandse) industrie helpen. In het verleden is [overtuigend aangetoond](#) dat industriepolitiek niet werkt. Het binnenkort uitkomende rapport-Draghi - waarin EU-industriepolitiek wordt aanbevolen - zal daar niets aan veranderen,

Stop het klimaatbeleid

Echte oplossingen zullen moeten komen van een nieuwe regering. De problemen die het land ondervindt zijn namelijk van een dergelijke omvang dat zij niet met een simpele handomdraai kunnen worden opgelost. Om weer de industriële reus van weleer te worden zal het roer 90 graden om moeten en zal de nieuwe aanpak lang moeten worden volgehouden.

Een pas op de plaats zal moeten worden gemaakt met de energietransitiepolitiek/klimaatbeleid. De door vele politici, onder wie onze eigen voormalige minister-president, bepleite groene groei is een illusie gebleken. Zeker op de korte termijn. CO₂-reductie is geen verdienmodel, het is slechts een kostenpost. Wellicht dat op de lange termijn nieuwe firma's die geen of weinig CO₂ uitstoten een bijdrage gaan leveren aan de economie, maar voorlopig is dat niet het geval. Klimaatbeleid prijst bedrijven die een dergelijk (rigoreus) beleid voeren alleen maar uit de markt.

Ook Duitsland staat een ruk naar rechts te wachten

Stop het open-grenzenbeleid

Een tweede maatregel zal vermindering van belasting- en regeldruk moeten zijn. Deze is in Duitsland (en Nederland) hoger dan elders en naast dure energie een tweede kostenpost voor het bedrijfsleven.

Als derde noodzakelijke verandering van beleid zal een halt moeten worden toegeroepen aan het open-grenzenbeleid van Merkel. Duitsland (en Nederland) zullen weer grip moeten krijgen op wie er binnenkomen. Buitenlandse arbeidskrachten die onvervulbare vacatures vervullen, prima. Bijvoorbeeld met behulp van een puntensysteem, zoals door Canada gehanteerd. Maar niet langer niet-integrerende niet-westerse migranten, die alleen maar problemen veroorzaken en hun hand ophouden.

Naast deze drie cruciale maatregelen zal de rechtsstaat weer gehandhaafd moeten worden. Met veiligheid op straat en zwaardere straffen voor overtreders oftewel een lik-op-stuk beleid. En een einde zal gemaakt moeten worden aan het gedogen, ooglukkend toestaan en weggijken.

Op basis van de polls lijkt de kiezer ook duidelijk die kant uit te willen. De vier genoemde maatregelen staan overduidelijk in het verkiezingsprogramma van zowel de CDU als de CSU. Oppositieleider Merz van de CDU staat een dergelijk beleid al langer voor. Hij werd echter 'kaltgestellt' door Merkel die hem niet als opvolger wilde. Nu is Merz de gedoodverfde nieuwe bondskanselier van Duitsland.

Hij wil een coalitie met de FDP en waarschijnlijk ook met de nieuwe partij van Sahra Wagenknecht, die het verrassend goed doet in de peilingen. Haar partij kan omschreven worden als cultureel rechts en economisch links. Maar blijkbaar niet te links voor Merz om haar uit te sluiten van een coalitie. Gedrieën zullen zij volgens de polls een ruime meerderheid in de Bondsdag krijgen.

Ruk naar rechts

Met de AfD heeft Merz gezegd niet te willen regeren. Het lijkt er derhalve op dat de AfD in een *cordon sanitaire* blijft. Tenzij de partij de peilingen verslaat en zo groot wordt dat men niet langer om de Alternatieve für Deutschland heen kan, een situatie die vergelijkbaar zou zijn met wat er in Nederland met de PVV is gebeurd.

Vandaar dat vanuit CDU/CSU-kringen met zorg wordt uitgekeken naar de verkiezingen in september en oktober in het oosten van het land, waar de AfD traditioneel hoog scoort. Voorspeld wordt een harde tweestrijd tussen de CDU en AfD, vooral in Saksen-Anhalt en Thüringen (minder in Brandenburg).

Wat de uitkomst ook zal zijn, eerst bij de regionale en volgend jaar bij de landelijke verkiezingen, er waait een andere wind in Duitsland. De ruk naar rechts die we in heel Europa zien, zal zich volgens de polls ook in Duitsland voltrekken.

[*Johannes Vervloed*](#) was gedurende bijna vier decennia verbonden aan het Nederlandse ministerie

WYNIA'S WEEK

Ook Duitsland staat een ruk naar rechts te wachten

van Buitenlandse Zaken, met als standplaatsen onder meer Jakarta, Sint-Petersburg en Parijs.

Wynia's Week verschijnt twee keer per week, 104 keer per jaar. De donateurs maken dat mogelijk. [**Doet u mee?**](#) Hartelijk dank!